

CBAC TGAU Iaith a Llenyddiaeth Gymraeg (Gradd Unigol a Dwyradd)

Cymeradwywyd gan Cymwysterau Cymru

Deunyddiau Asesu Enghreifftiol

Uned 4a: Cysylltiadau leithyddol

Addysgu o 2025

Dyfarnu o 2027

Cynnwys

Papur cwestiynau	3
Cynllun marcio	16
Deunydd Darllen	27

Hawlfraint

© WJEC CBAC Limited 2024.

Cyfenw:
Enw(au) cyntaf:

Rhif y ganolfan

Rhif ymgeisydd

TGAU

3030NA

??DYDD ?? ?? 20?? – ??

Iaith a Llenyddiaeth Gymraeg – Uned 4(a)

Cymhwyster Gradd Unigol

Cysylltiadau leithyddol

1 awr 30 munud

DEUNYDDIAU ASESU ENGHREIFFTIOL

Cyfarwyddiadau i ymgeiswyr

Defnyddiwch inc neu feiro du. Peidiwch â defnyddio beiro gel na hylif cywiro.

Ysgrifennwch eich atebion yn y lleoedd priodol yn y llyfryn hwn.

Os nad oes digon o le, defnyddiwch y tudalennau ychwanegol yng nghefn y llyfryn, gan wneud yn siŵr eich bod chi'n rhoi'r rhif cywir ar y cwestiwn.

Ni allwch ddefnyddio geiriaduron.

Awgrymir eich bod yn treulio'ch amser gan ddilyn y canllawiau canlynol:

Adran A – Darllen (20 marc)

- tua 10 munud yn darllen
- tua 25 munud yn ateb y cwestiynau.

Adran B – Ysgrifennu (40 marc)

- B1 – tua 5 munud
- B2 – tua 10 yn cynllunio a thua 40 munud yn ysgrifennu.

Gwybodaeth i ymgeiswyr

Mae nifer y marciau wedi'i nodi mewn cromfachau ar ddiwedd pob cwestiwn neu ran o gwestiwn.

Mae cyfanswm o 60 marc ar gael.

Cofiwch feddwl yn ofalus am sut rydych chi'n defnyddio eich amser.

Rhaid i'ch ymatebion fod yn glir, yn gywir ac wedi'u cyflwyno'n dda.

Adran A Darllen ac Ysgrifennu (20 marc)

Mae 5 darn darllen ar y thema 'Dŵr' yn y deunydd darllen sydd ar wahân.

Darllenwch **bob un** o'r darnau'n ofalus ac yna atebwch y cwestiynau sy'n dilyn.

1. **Darn Darllen 1**
Glawiad dros Gymru ar gyfartaledd, mm y mis

A 1 Pa fis yw'r mis gwlypaf?

[1]

.....

.....

A 2 Sawl mis cafwyd 100mm neu lai o lawiad?

[1]

.....

.....

Arholwr
yn unig

2. Darn Darllen 2**Poster RNLI**

A 3 Nodwch pa **ddau** o'r gosodiadau canlynol sy'n gywir drwy roi (✓) yn y blwch [2]
priodol:

	Cywir
Mae Ant yn nofiwr proffesiynol	
Os ydych yn syrthio i'r dŵr, ceisiwch weiddi am gymorth yn syth	
Gwthiwch eich bol i fyny er mwyn gallu arnofio	
Symudwch eich dwylo a'ch traed am gyfnod nes bod eich anadl a'ch nerfau wedi tawelu	

3. Darn Darllen 3

Arholwr
yn unig

Detholiad allan o ddyddiadur Mrs Martha Roberts, prifathrawes Ysgol Cwm Celyn

- A 4** Pa air sy'n cael ei ailadrodd yn y darn i ddangos bod heddiw wedi bod yn ddiwrnod anodd? [1]

.....

.....

- A 5** Esboniwch beth rydym yn ei ddysgu am gymeriad Mrs Roberts yn y darn cyfan? [3]

Dylech gyfeirio at y darn darllen i gefnogi eich ateb.

.....

.....

.....

.....

3. Darn Darllen 3

Detholiad allan o ddyddiadur Mrs Martha Roberts, prifathrawes Ysgol Cwm Celyn

- A 4** Pa air sy'n cael ei ailadrodd yn y darn i ddangos bod heddiw wedi bod yn ddiwrnod anodd? [1]

.....

.....

- A 5** Esboniwch beth rydym yn ei ddysgu am gymeriad Mrs Roberts yn y darn cyfan? [3]

Dylech gyfeirio at y darn darllen i gefnogi eich ateb.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4. Darn Darllen 4

Storm Dennis: Llifogydd difrifol yn ne Cymru

- A 6** Nodwch **ddau** o'r prif broblemau o ganlyniad i 'Storm Dennis'. [2]

.....

.....

.....

.....

5. Darn Darllen 5

Arholwr
yn unig

Cyfoeth Naturiol Cymru

A 7

Nodwch pa **ddau** o'r gosodiadau canlynol sy'n gywir drwy roi (✓) yn y blwch

[2]

priodol:

	Cywir
Rhowch ddigon o fwydydd ffres yn eich pecyn llifogydd	
Storiwch eitemau gwerthfawr neu sentimental mewn lleoliad isel	
Lluniwch gynllun llifogydd fel eich bod chi yn gwybod i ble y byddech yn mynd	
Ewch allan o'ch cartref yn syth i ddianc	

Darn Darllen 4 a 5

Storm Dennis: Llifogydd difrifol yn ne Cymru

Cyfoeth Naturiol Cymru

A	8
---	---

Ar ôl darllen darnau 4 a 5 **cyfunwch** y wybodaeth o'r **ddau** ddarn i ddangos:

- sut mae stormydd fel Dennis yn effeithio ar bobl?
- sut mae pobl yn gallu cael cymorth os oes llifogydd?

[6]

A 9

(Golygu)

A 9 (a)

Nodwch pa air sydd ar goll o'r frawddeg a ganlyn drwy roi (✓) yn y blwch priodol.

[1]

Fyddi di'n mynd i'r ysgol _____?

ddoe	
------	--

y llynedd	
-----------	--

yfory	
-------	--

erioed	
--------	--

A 9 (b)

Nodwch pa eiriau ddylai lenwi'r ddau fwch yn y frawddeg a ganlyn drwy roi (✓) yn y blwch priodol.

[1]

Mae'n _____ wrth berfformio ar y llwyfan, oherwydd ei fod yn _____.

fywiog . . . flinedig	
-----------------------	--

crynu . . . nerfus	
--------------------	--

hapus . . . sâl	
-----------------	--

poeni . . . hyderus	
---------------------	--

Adran B: Ysgrifennu (40 marc)

Arholwr
yn unig

B **1**

Prawfddarllen (5 marc)

B **1 (a)**

Cywirwch y **berfau** yn y brawddegau canlynol e.e.

[2]

Cerddais hi yn araf i'r wers nesaf > Cerddodd hi yn araf i'r wers nesaf.

Aeth fi am dro i'r goedwig

.....

.....

Bydd nhw yn helpu pobl llai ffodus

.....

.....

B **1 (b)**

Pa **un** o'r canlynol sy'n gywir? Rhwch (✓) wrth yr ateb cywir.

[1]

yn diogel

☐

yn ddiogel

☐

B **1 (c)**

Mae **dau** wall yn y frawddeg isod. Yn y golofn gyntaf, nodwch y gwall ac yna cywirwch ef yn yr ail golofn.

[2]

Mae Rhian ddim yn yr ysgol rhai weithiau oherwydd ei salwch.

Gwall	Cywiriad
.....
.....
.....
.....

Adran Ysgrifennu

Arholwr
yn unig

B 2

Yn y dasg hon byddwch yn cael eich asesu ar ansawdd eich sgiliau **ysgrifennu**.

Dewiswch **un** o'r canlynol i ysgrifennu amdano.

Naill ai,

B 2 (a)

Ysgrifennwch gofnod dyddiadur yn dilyn storm yn eich ardal.

[35]

Neu,

B 2 (b)

Ysgrifennwch araith er mwyn perswadio y Senedd i weithredu polisi i ymdrin â chynhesu byd eang.

[35]

Bydd **20** marc am gynnwys a threfn a **15** marc am ysgrifennu'n gywir.

- Dylech geisio ysgrifennu rhwng 300-450 o eiriau.
- Gallwch gynllunio'ch gwaith yn y blwch isod cyn ysgrifennu eich ateb ar y tudalennau sy'n dilyn.
- Gallwch chi ddefnyddio tudalennau ychwanegol sydd yng nghefn y llyfryn os bydd angen.
- Os byddwch chi'n defnyddio gwybodaeth o'r testunau darllen yn eich ateb, bydd angen i chi ddefnyddio eich geiriau eich hun.

Cynllun (nid yw'r cynllun yn cael ei farcio)

SAMPLE

SAMPLE

Blank handwriting practice lines with a large diagonal watermark reading "SAMPLE".

DIWEDD Y CWESTIYNAU

CYNLLUN MARCIO

Canllawiau i arholwyr

Egwyddorion marcio cyffredinol

- Dylid rhoi marciau cyfan bob amser (ni ddylid rhoi hanner marciau, na ffracsiynau eraill).
- Dim ond pan fydd y cwestiwn yn asesu ansawdd y sillafu, yr atalnodi a'r ramadeg yn benodol, fel y nodir yn y cynllun marcio y dylid barnu atebion yn seiliedig ar hyn. Fodd bynnag, dylai'r ystyr fod yn ddiamwys.
- Dylid rhoi marciau gan ddefnyddio'r ystod lawn o farciau yn ôl y diffiniad yn y cynllun marcio ar gyfer y cwestiwn (fodd bynnag, mae'n bosibl y bydd ansawdd yr ymatebion a welir gan yr ymgeiswyr yn cyfyngu ar y defnydd o'r ystod lawn o farciau).
- Mae'r marciau sy'n cael eu rhoi yn gwbl seiliedig ar y gofynion yn ôl y diffiniad yn y cynllun marcio. Ni ddylid rhoi marciau gan ystyried trothwyon graddau na disgrifyddion graddau.

Marcio cadarnhaol

Dylid cofio bod ymgeiswyr yn ysgrifennu o dan amodau arholiad a dylid rhoi marciau am yr hyn mae'r ymgeisydd yn ei ysgrifennu yn hytrach na mabwysiadu'r dull o'i gosbi am unrhyw hepgoriadau. Dylai fod yn bosibl i ymateb da iawn gael marciau llawn ac i ymateb gwael iawn gael marc sero. Ni ddylid tynnu marciau am ateb sy'n llai na pherffaith os yw'n bodloni meini prawf y cynllun marcio.

Dylid cymhwyso'r cynllun marcio'n fanwl gywir ar gyfer cwestiynau sy'n wrthrychol neu'n seiliedig ar bwyntiau. Dylid rhoi marciau fel y dangosir heb isrannu ymhellach.

Yn aml, mae cynlluniau marcio'n cynnwys rhestr o bwyntiau y gall ymgeiswyr eu cynnwys yn eu hatebion. Nid yw'r rhestr yn un gwbl gyflawn. Mae cynnwys *'Dylid rhoi marciau am unrhyw ymateb dilys arall'* (neu gyfarwyddyd tebyg) mewn cynlluniau marcio yn caniatáu ar gyfer amrywiadau posibl yn ymatebion ymgeiswyr. Dylid rhoi marciau am fanwl gywirdeb a pherthnasedd atebion ymgeiswyr.

Mae ymatebion enghreifftiol yn y cynlluniau marcio'n cyfleu terminoleg briodol. Fodd bynnag, onid oes gofyniad penodol o fewn cwestiwn, gellir rhoi marciau i ymgeiswyr lle bo'r ateb yn gywir ond wedi'i fynegi yn eu geiriau eu hunain.

Cynlluniau marcio seiliedig ar fandiau

Mae cynlluniau marcio cwestiynau sy'n seiliedig ar fandiau mewn dwy ran; y cynnwys dangosol a'r grid asesu.

Mae'r cynnwys dangosol yn awgrymu'r amrywiaeth o bwyntiau a materion a allai gael eu cynnwys yn atebion yr ymgeiswyr. Gellir ei ddefnyddio i asesu ansawdd ymateb yr ymgeisydd. Fel y nodwyd uchod, ni fwriedir i gynnwys dangosol fod yn gynhwysfawr ac ni ddylai ymgeiswyr orfod cynnwys yr holl gynnwys dangosol i gyrraedd lefel uchaf y cynllun marcio.

Fodd bynnag, i gyrraedd lefel uchaf y cynllun marcio rhaid i ymgeisydd fodloni gofynion y band marciau uchaf. Os nad yw ymateb yn haeddu ennill marciau, hynny yw heb fod yn cynnwys unrhyw beth sy'n berthnasol i'r cynllun marcio, neu os na roddwyd ymateb, ni ddylid rhoi unrhyw farciau.

Dylid bob amser bod yn gadarnhaol wrth farcio cwestiynau gan ddefnyddio bandiau marcio. Mae hyn yn golygu bod marciau ar gyfer ymateb pob ymgeisydd yn cael eu cronni am ddangos sgiliau, gwybodaeth a dealltwriaeth priodol: nid ydynt yn cael eu didynnu o uchafswm ar sail gwallau neu hepgoriadau.

I ddechrau, dylai arholwyr ddarllen ac anodi ateb yr ymgeisydd er mwyn nodi'r dystiolaeth sy'n cael ei hasesu yn y cwestiwn hwnnw. Yna gellir cymhwyso'r cynllun marcio. Proses dau gam yw hon.

Cam 1 – Penderfynu ar y band

Gan ddechrau gyda'r band isaf, dylai arholwyr edrych ar ateb yr ymgeisydd a chadarnhau p'un a yw'n cyfateb i'r disgrifyddion ar gyfer y band hwnnw. Os bodlonir y disgrifyddion ar y band isaf, dylai arholwyr symud i fyny i'r band nesaf ac ailadrodd y broses hon ar gyfer pob band nes bydd y disgrifyddion yn cyfateb i'r ateb.

Os bydd ateb yn ymdrin ag agweddau gwahanol ar fandiau gwahanol yn y cynllun marcio, dylid mabwysiadu dull 'ffit orau' er mwyn penderfynu ar y band ac yna dylid defnyddio ymateb yr ymgeisydd i benderfynu ar y marc o fewn y band. Er enghraifft, os yw ateb ym mand 2 yn bennaf ond bod rhywfaint o gynnwys band 3, byddai'r ateb yn cael ei roi ym mand 2, ond byddai'r marc a ddyfernir yn agos at ben uchaf band 2 o ganlyniad i'r cynnwys band 3.

Ni ddylai arholwyr geisio tynnu marciau oddi ar ymgeiswyr oherwydd mân hepgoriadau mewn meysydd nad ydynt yn bwysig mewn ateb.

Cam 2 – Penderfynu ar y marc

Yn ystod y broses safoni (y gynhadledd farcio), bydd yr Uwch Arholwr yn rhoi cyngor manwl ar rinweddau pob band marciau. Yna bydd yr arholwyr yn cael enghreifftiau o atebion ym mhob band marciau mae'r Uwch Arholwr wedi rhoi marciau amdano. Dylai'r arholwyr farcio'r enghreifftiau a chymharu eu marciau â marciau'r Uwch Arholwr.

Wrth farcio, gall arholwyr ddefnyddio'r enghreifftiau hyn i benderfynu a yw ateb ymgeisydd yn well, yn waeth neu o safon gymharol i'r enghraifft. Atgoffir arholwyr y dylen nhw edrych eto ar yr ateb wrth gymhwyso'r cynllun marcio er mwyn cadarnhau bod y band a'r marc maen nhw'n eu rhoi yn briodol i'r ateb a roddwyd.

TGAU Iaith a Llenyddiaeth Gymraeg

Uned 4 (a)

Cysylltiadau leithyddol

Cynllun Marcio

Dŵr

Darn Darllen 1

Glawiad dros Gymru ar gyfartaledd, mm y mis

Cwestiwn	Ateb	AA1	AA2	Cyfanswm Marciau
A1.	Pa fis yw'r mis gwlypaf?			
	(mis) Rhagfyr	1		1
A2.	Sawl mis cafwyd 100mm neu lai o lawiad?			
	5 (mis)	1		1

Darn Darllen 2

Poster RNLI

Cwestiwn	Ateb	AA1	AA2	Cyfanswm Marciau										
A3.	Nodwch pa ddau o'r gosodiadau canlynol sy'n gywir drwy roi ✓ yn y blwch priodol.													
	Rhowch 1 marc yr un am yr atebion canlynol:	2		2										
	<table><tr><td></td><td>Cywir</td></tr><tr><td>Mae Ant yn nofiwr proffesiynol</td><td></td></tr><tr><td>Os ydych yn syrthio i'r dŵr, ceisiwch weiddi am gymorth yn syth</td><td></td></tr><tr><td>Gwthiwch eich bol i fyny er mwyn gallu arnofio</td><td>✓</td></tr><tr><td>Symudwch eich dwylo a'ch traed am gyfnod nes bod eich anadl a'ch nerfau wedi tawelu</td><td>✓</td></tr></table>		Cywir	Mae Ant yn nofiwr proffesiynol		Os ydych yn syrthio i'r dŵr, ceisiwch weiddi am gymorth yn syth		Gwthiwch eich bol i fyny er mwyn gallu arnofio	✓	Symudwch eich dwylo a'ch traed am gyfnod nes bod eich anadl a'ch nerfau wedi tawelu	✓			
	Cywir													
Mae Ant yn nofiwr proffesiynol														
Os ydych yn syrthio i'r dŵr, ceisiwch weiddi am gymorth yn syth														
Gwthiwch eich bol i fyny er mwyn gallu arnofio	✓													
Symudwch eich dwylo a'ch traed am gyfnod nes bod eich anadl a'ch nerfau wedi tawelu	✓													

Darn Darllen 3

Detholiad allan o ddyddiadur Mrs Martha Roberts, prifathrawes Ysgol Cwm Celyn

Cwestiwn	Ateb	AA1	AA2	Cyfanswm Marciau
A4.	Pa air sy'n cael ei ailadrodd yn y darn i ddangos bod heddiw wedi bod yn ddiwrnod anodd?			
	Torcalonnus	1		1
A5.	Esboniwch beth rydym yn ei ddysgu am gymeriad Mrs Roberts yn y darn cyfan? Dylech gyfeirio at y darn darllen i gefnogi eich ateb.			
	<p>Gellir nodi:</p> <ul style="list-style-type: none"> Mae wedi ceisio anwybyddu beth sy'n digwydd yn y pentref dros yr wythnosau diwethaf. Mae'n drist bod yr ysgol yn cau. Dydy hi ddim wedi hoffi clywed y gweithwyr yn siarad Saesneg. Dydy hi ddim yn hapus bod y coed yn cael eu llifio. Mae wastad yn dweud y gwir wrth y disgyblion. Mae'n athrawes daclus. Mae'n brifathrawes. <p>3 marc Nodi 3+ ffaith a dehongli deallus yn ogystal â chyfeiriadau pwrpasol at y darn darllen</p> <p>2 farc Nodi 2-3 ffaith gan gyfeirio at y darn darllen a dangos y gallu i ddehongli</p> <p>1 marc Nodi un ffaith addas</p> <p>0 marc Heb ymgeisio / ateb amherthnasol</p>	3		3

Darn darllen 4

Storm Dennis: Llifogydd difrifol yn ne Cymru

Cwestiwn	Ateb	AA1	AA2	Cyfanswm Marciau
A6.	Nodwch ddau o'r prif broblemau o ganlyniad i 'Storm Dennis'.			
	<p>Gellir nodi unrhyw ddau o'r pwyntiau canlynol:</p> <ul style="list-style-type: none"> • llifogydd • gwerth mis o law wedi disgyn mewn cyfnod o 48 awr • cartrefi heb bŵer • ceir a strydoedd dan ddŵr • ffyrdd wedi eu heffeithio • Sioe Amaethyddol dan ddŵr. 	2		2

Darn Darllen 5

Cyfoeth Naturiol Cymru

Cwestiwn	Ateb	AA1	AA2	Cyfanswm Marciau										
A7.	Nodwch pa ddau o'r gosodiadau canlynol sy'n gywir drwy roi (✓) yn y blwch priodol:													
	Rhowch 1 marc yr un am yr atebion canlynol:	2		2										
	<table><tr><td></td><td>Cywir</td></tr><tr><td>Rhowch ddigon o fwydydd ffres yn eich pecyn llifogydd</td><td></td></tr><tr><td>Storiwch eitemau gwerthfawr neu sentimental mewn lleoliad isel</td><td></td></tr><tr><td>Lluniwch gynllun llifogydd fel eich bod chi yn gwybod i ble y byddech yn mynd</td><td>✓</td></tr><tr><td>Ewch allan o'ch cartref yn syth i ddianc</td><td>✓</td></tr></table>		Cywir	Rhowch ddigon o fwydydd ffres yn eich pecyn llifogydd		Storiwch eitemau gwerthfawr neu sentimental mewn lleoliad isel		Lluniwch gynllun llifogydd fel eich bod chi yn gwybod i ble y byddech yn mynd	✓	Ewch allan o'ch cartref yn syth i ddianc	✓			
	Cywir													
Rhowch ddigon o fwydydd ffres yn eich pecyn llifogydd														
Storiwch eitemau gwerthfawr neu sentimental mewn lleoliad isel														
Lluniwch gynllun llifogydd fel eich bod chi yn gwybod i ble y byddech yn mynd	✓													
Ewch allan o'ch cartref yn syth i ddianc	✓													

Darn Darllen 4 a 5

Storm Dennis: Llifogydd difrifol yn ne Cymru

Cyfoeth Naturiol Cymru

Cwestiwn	Ateb	AA1	AA2	Cyfanswm Marciau
A8.	<p>Ar ôl darllen darnau 4 a 5 cyfunwch y wybodaeth o'r ddau ddarn i ddangos:</p> <ul style="list-style-type: none"> sut mae stormydd fel Dennis yn effeithio ar bobl? sut mae pobl yn gallu cael cymorth os oes llifogydd? 			
	<p>6 marc: Gwybodaeth fanwl iawn a dehongli aeddfed i bob pwynt</p> <p>5 marc: Gwybodaeth fanwl a dehongli i bob pwynt</p> <p>4 marc: Gwybodaeth fanwl a dechrau dehongli</p> <p>3 marc: Gwybodaeth eithaf manwl o'r testun (5 + o ffeithiau)</p> <p>2 farc: Cyflwyno sawl pwynt o wybodaeth (3/4 o bwyntiau)</p> <p>1 marc Ateb syml sy'n dangos y gallu i dynnu ambell ffaith o'r darn darllen</p> <p>0 marc Heb ymgeisio / ateb amherthnasol</p> <p>Ni ellir dyfarnu mwy na 2 farc am dynnu gwybodaeth o un darn yn unig.</p> <p>Cynnwys posib:</p>	6		6

Darn Darllen 4: Storm Dennis: Llifogydd difrifol yn ne Cymru		Darn Darllen 5: Cyfoeth Naturiol Cymru	
Sut mae stormydd fel Dennis yn effeithio ar bobl?			
<ul style="list-style-type: none">• Dŵr yn dod mewn i'w cartrefi gan greu difrod i eiddo• Ffyrdd yn cau o ganlyniad i lifogydd• Cartrefi heb drydan / pŵer• Ceir dan ddŵr / difrod i geir• Pethau yn mynd i wastraff mewn busnesau fel Clwb y Bont		<ul style="list-style-type: none">• Llifogydd yn gallu effeithio ar gartrefi bobl a mae angen iddynt ystyried anghenion pawb – diogelu pethau gwerthfawr, anifeiliaid anwes	
Sut mae pobl yn gallu cael cymorth os oes llifogydd?			
<ul style="list-style-type: none">• Cwmni Western Power yn llwyddo i gysylltu pŵer i dai• Gwasanaeth tân De Cymru yn cynorthwyo pobl• Heddlu yn rhybuddio pobl i adael eu tai• Canolfannau hamdden yn cael eu hagor i'r rhai sydd wedi gorfod gadael eu cartrefi		<ul style="list-style-type: none">• Cynllunio ar gyfer argyfwng• Paratoi pecyn llifogydd• Cadw rhestr i rifau ffôn pwysig• Cadw copïau o ddogfennau yswiriant cartref• Pacio bwyd babanod / anifeiliaid / poteli o ddŵr a bwyd nad yw'n darfod• Cadw torsh gyda batris sbâr• Cadw pecyn cymorth cyntaf / meddyginiaeth• Menig rwber ac esgidiau glaw	

Cwestiwn	Ateb	AA1	AA2	Cyfanswm Marciau
A9.	(a)	Nodwch pa air sydd ar goll frawddeg a ganlyn drwy roi (✓) yn y blwch priodol		
		yfory (✓)	1	1
	(b)	Nodwch pa eiriau ddylai lenwi'r ddau fwch yn y frawddeg a ganlyn drwy roi (✓) yn y blwch priodol.		
		Mae'n _____ wrth berfformio ar y llwyfan, oherwydd ei fod yn _____ crynu . . . nerfus (✓)	1	1

Adran B

Adran B: Ysgrifennu (40 marc)

B1. Prawf ddarllen (5 marc)

Cwestiwn	Ateb	AA1	AA2	Cyfanswm Marciau						
B1.	(a)	Cywirwch y berfau yn y brawddegau canlynol e.e.								
		Gellir derbyn yr ateb os na fydd yr ymgeisydd wedi ysgrifennu brawddeg. Gellir derbyn yr ateb os bydd yr ymgeisydd wedi defnyddio llythyren fach ar ddechrau brawddeg. Rhaid sillafu'r ferf yn gywir. Es i am dro i'r goedwig (1 marc) Byddan nhw yn helpu pobl llai ffodus (1 marc)		2	2					
	(b)	Pa un o'r canlynol sy'n gywir? Rhwch (✓) wrth yr ateb cywir.								
		yn ddiogel (✓)		1	1					
	(c)	Mae dau wall yn y frawddeg isod. Yn y golofn gyntaf, nodwch y gwall ac yna cywirwch ef yn yr ail golofn. Mae Rhian ddim yn yr ysgol rhai weithiau oherwydd ei salwch.								
	<table><tr><td>Gwall</td><td>Cywiriad</td></tr><tr><td>Mae Rhian ddim</td><td>Dydy Rhian ddim</td></tr><tr><td>rhai weithiau</td><td>weithiau</td></tr></table>	Gwall	Cywiriad	Mae Rhian ddim	Dydy Rhian ddim	rhai weithiau	weithiau		2	2
Gwall	Cywiriad									
Mae Rhian ddim	Dydy Rhian ddim									
rhai weithiau	weithiau									

Cwestiwn	Ateb
B2.	<p>Yn y dasg hon byddwch yn cael eich asesu ar ansawdd eich sgiliau ysgrifennu.</p> <p>Dewiswch un o'r canlynol.</p> <p>Naill ai,</p> <p>(a) Ysgrifennwch gofnod dyddiadur yn dilyn storm yn eich ardal. [35 marc]</p> <p>Neu,</p> <p>(b) Ysgrifennwch araith er mwyn perswadio y Senedd i weithredu polisi i ymdrin â chynhesu byd eang. [35 marc]</p> <p>Bydd 20 marc am gynnwys a threfn a 15 marc am ysgrifennu'n gywir.</p> <p>Dylech geisio ysgrifennu rhwng 300-450 o eiriau.</p> <p>Gall cyfanswm y marciau ar gyfer y ddwy agwedd adlewyrchu gwahanol fandiau ar draws y meini prawf asesu, er enghraifft, gall dysgwyr gyflawni band 4 yng ngholofn 1 a band 3 yng ngholofn 2.</p>

Band	AA2 MYNEGI A CHYFATHREBU	AA2 YSGRIFENNU’N GYWIR
5	17-20 marc <ul style="list-style-type: none"> ysgrifennu aeddfed a threiddgar sy’n argyhoeddi wrth gyfleu ystyr ysgrifennu effeithiol gan ddefnyddio amrywiaeth o strategaethau a thechnegau i ennyn diddordeb y gynulleidfa trwy gydol y darn addasu’r cywair priodol yn hyderus i’r pwrpas/cynulleidfa datblygu syniadau yn argyhoeddiadol gyda manylder, gwreiddioldeb a dychymyg ysgrifennu wedi ei strwythuro’n effeithiol a’i drefnu’n eglur i roi dilyniant rhwydd a llyfn 	13-15 marc <ul style="list-style-type: none"> defnyddio ystod eang o eirfa heriol ac addas yn hyderus i greu effaith neu i gyfleu ystyr benodol gywir gafael sicr iawn ar ramadeg defnyddio iaith idiomatig defnydd eang o gystrawennau cywir defnydd hyderus a chywir o ystod o atalnodi sillafu yn gywir bron yn ddieithriad gafael sicr iawn ar dreigladau gafael sicr iawn ar ferfau (amser a therfyniadau) ac arddodiaid
4	13-16 marc <ul style="list-style-type: none"> ysgrifennu sy’n dangos yn glir y gallu i ddewis a dethol syniadau perthnasol a phriodol ysgrifennu sy’n defnyddio strategaethau a thechnegau er mwyn ennyn diddordeb y gynulleidfa addasu’r cywair yn briodol a chyson i’r pwrpas/cynulleidfa datblygu syniadau gyda manylder sy’n argyhoeddi a cheir peth gwreiddioldeb a dychymyg ysgrifennu wedi ei strwythuro’n bwrpasol a’i drefnu’n eglur i roi dilyniant rhwydd 	10-12 marc <ul style="list-style-type: none"> defnyddio ystod eang o eirfa yn gywir gafael sicr ar ramadeg defnyddio iaith idiomatig defnyddio ystod dda o gystrawennau’n gywir defnydd cywir o ystod o atalnodi sillafu sicr gafael sicr ar dreigladau gafael sicr ar ferfau (amser a therfyniadau) ac arddodiaid
3	9-12 marc <ul style="list-style-type: none"> ysgrifennu cydlynol a diddorol ar y cyfan ymwybyddiaeth glir o sut i ddefnyddio strategaethau a thechnegau i ennyn diddordeb y gynulleidfa cywair yn briodol ac yn addas ar y cyfan i’r pwrpas/cynulleidfa syniadau sy’n dangos datblygiad a cheir rhai cyffyrddiadau diddorol yn yr ysgrifennu gwaith trefnus sy’n rhoi dilyniant a strwythur 	7-9 marc <ul style="list-style-type: none"> defnyddio ystod dda o eirfa yn eithaf cywir gafael gyson ar ramadeg ar y cyfan defnyddio amrywiaeth o frawddegau defnyddio ystod o gystrawennau’n gywir ar y cyfan defnydd cywir ar y cyfan o ystod o atalnodi sillafu mwyafrif y geiriau’n gywir mwyafrif y treigladau yn gywir mwyafrif y berfau (amser a therfyniadau) ac arddodiaid yn gywir

2	5-8 marc <ul style="list-style-type: none"> • peth ysgrifennu cydlynol • peth ymwybyddiaeth o sut i greu effaith i ennyn diddordeb y gynulleidfa • ymdrech glir i addasu cywair i bwrpas/darllenydd • datblygu rhai syniadau gydag ambell gyffyrddiad diddorol • peth trefn ar y gwaith a pheth dilyniant i syniadau 	4-6 marc <ul style="list-style-type: none"> • defnyddio peth ystod o eirfa • gafael anghyson ar ramadeg • amrywio brawddegau rywfaint • peth gafael ar gystrawen • peth gafael ar ystod o atalnodi • sillafu yn eithaf cywir • treigladau yn eithaf cywir • berfau (amser a therfyniadau) ac arddodiaid yn eithaf cywir
1	1-4 marc <ul style="list-style-type: none"> • ysgrifennu cydlynol elfennol • ymwybyddiaeth gyfyngedig o'r gynulleidfa • peth ymdrech i addasu cywair i bwrpas/cynulleidfa • peth cynnwys perthnasol er yn anghyson • trefn elfennol a dilyniant syml i syniadau 	1-3 marc <ul style="list-style-type: none"> • ystod gyfyngedig o eirfa • gafael gyfyngedig ar ramadeg • defnyddio ystod gyfyngedig o frawddegau • gafael gyfyngedig ar gystrawen • peth ymdrech i atalnodi • sillafu rhai geiriau yn gywir • gafael gyfyngedig ar dreigladau • gafael gyfyngedig ar ferfau (amser a therfyniadau) ac arddodiaid
0	Dim sy'n haeddu ei wobrwyo	

TGAU Iaith a Llenyddiaeth Gymraeg

Uned 4 (a)

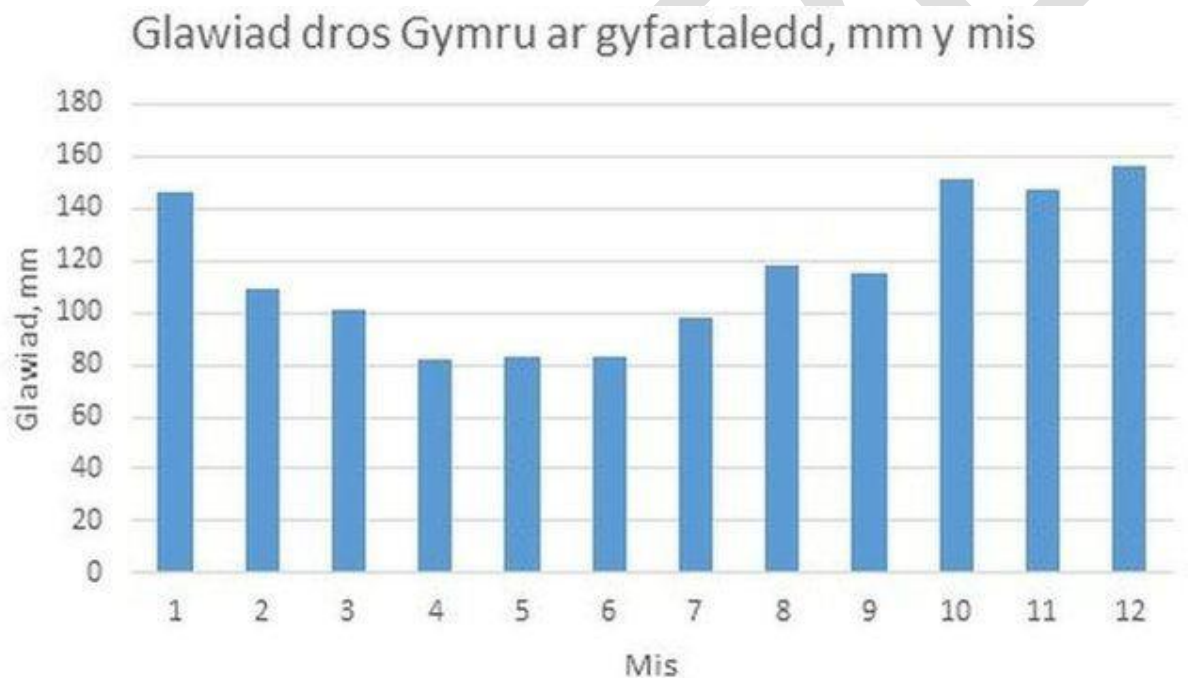
Cysylltiadau leithyddol

Papur Engbreifftiol

1 awr 30 munud

DEUNYDD DARLLEN

DARN DARLLEN 1

DARN DARLLEN 2

POSTER RNLI

DARN DARLLEN 3

Dyma ran o ddyddiadur Mrs Martha Roberts, Prifathrawes Ysgol Cwm Celyn, ysgol a gafodd ei boddi er mwyn creu cronfa ddŵr fel bod modd cyflenwi dŵr i ddinas Lerpwl.

Diwrnod torcalonnus heddiw. Bu rhaid i mi esbonio wrth y plant mai dyma eu diwrnod olaf yn yr ysgol. Gofynnodd un o'r plant hŷn i mi, "Ydy o'n wir eu bod am chwalu ein hysgol?" Gallwn weld ei fod yn ysu i mi ddweud mai celwydd oedd yr holl sŷon ac y byddai popeth yn iawn, ond rhaid oedd datgelu'r gwir creulon.

Tynnwyd lluniau o'r plant heddiw. Mae'n siŵr y bydd pobl yn edrych ar y lluniau yma ymhen blynnyddoedd a theimlo'n flin, gobeithio, am yr hyn sy'n digwydd. Fydd hi'n rhy hwyr erbyn hynny i achub yr ysgol, i achub ein cwm.

Fe wnes i dacluso ar ddiwedd y dydd yn ôl f'arfer, rhoi'r llyfrau yn y dreir, y pensiliau yn y potiau, ond wn i ddim pam. Fydd neb yma yfory, na thrennydd, na thradwy.

Dw i wedi ceisio anwybyddu'r holl beth gyhyd â phosib, wedi cau fy llygaid ar y JCB's hyll fu'n gweithio yma'n ddiweddar, wedi cau clustiau ar yr iaith fain ar wefusau'r gweithwyr, wedi osgoi edrych ar y coed yn cael eu llifio fesul un, heb sôn am y tai sydd eisoes wedi'u dymchwel.

A dyma ni felly, alla i ddim anwybyddu rhagor, mae'r diwedd torcalonnus wedi dod

DARN DARLLEN 4

Storm Dennis: Llifogydd difrifol yn ne Cymru

BBC Cymru Fyw - 16 Chwefror 2020

Mae rhannau o dde Cymru wedi gweld llifogydd sylweddol ddydd Sul, ac mae Heddlu De Cymru wedi cyhoeddi fod y llifogydd yn "ddigwyddiad difrifol".

Mae cannoedd o gartrefi a busnesau wedi eu heffeithio gan lifogydd ac fe dderbyniodd y gwasanaethau brys bron i 1,000 o alwadau ers hanner nos medd Gwasanaeth Tân De Cymru. Y gred yw bod gwerth mis o law wedi disgyn mewn cyfnod o 48 awr yn unig.

Nos Sul dywedodd cwmni Western Power bod 2,045 cartref yn parhau heb bŵer a'u bod wedi llwyddo i gysylltu 19,843 eiddo.

Roedd Cyfoeth Naturiol Cymru wedi cyhoeddi degau o rybuddion tywydd ar hyd Cymru yn ystod y bore, gyda dau rybudd difrifol mewn grym am gyfnod. Yn ardal Rhondda Cynon Taf, roedd Pontypridd a Ffynnon Taf wedi dioddef llifogydd difrifol gyda cheir a strydoedd dan ddŵr. Fore Sul fe wnaeth Heddlu Gwent rybuddio pobl ym mhentref Ynysgynwraidd ym Mynwy i adael eu cartrefi o achos llifogydd.

Mae Cyngor Merthyr Tudful wedi agor canolfannau argyfwng yng nghanolfannau hamdden Merthyr ac Aberfan i'r rhai sydd wedi cael eu heffeithio gan lifogydd. Yn ardal Rhondda Cynon Taf mae canolfannau hamdden hefyd wedi eu hagor i'r rhai sydd wedi gorfod gadael eu cartrefi.

Wrth edrych ar y llifogydd yng nghanol Pontypridd ddydd Sul, dywedodd Jack Jones, sydd yn byw yn lleol ac yn gweithio yng Nghlwb y Bont nad oedd wedi gweld unrhyw beth tebyg yn ei fywyd: *"Rwy'n byw yma ers 25 o flynyddoedd a dydw i heb weld llifogydd fel hyn o'r blaen...Ro ni'n gweithio fel arfer a tua wyth o'r gloch roedd cymaint o ddŵr wedi dechrau dod i mewn i'r clwb a suddo mewn i'r bar doedd dim dewis ar ôl ond cau lan a gobeithio bod popeth yn troi mas yn iawn yn y bore...ond wrth gwrs dyw hyn ddim wedi digwydd. Gobeithio bod y clwb yn iawn ond mae gen i syniad bod llawer o bethau yn mynd i wastraffu mewn yn fanna nawr".*

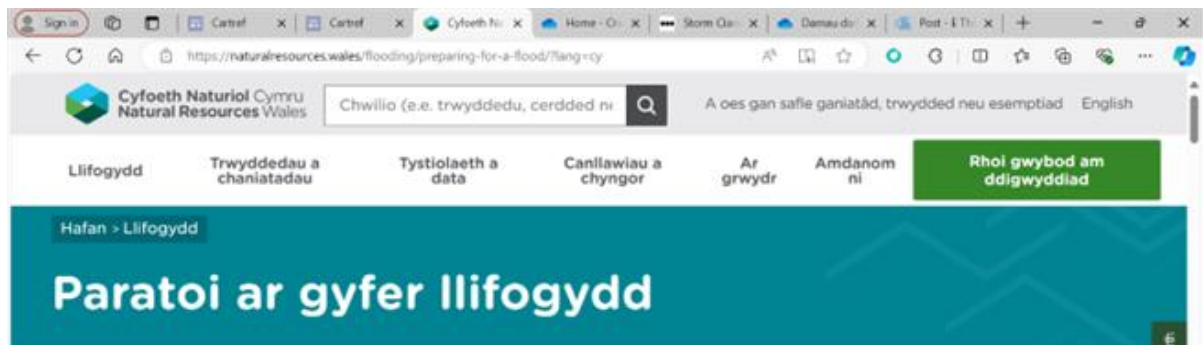
Dywed Traffig Cymru fod nifer o ffyrdd wedi eu heffeithio gan lifogydd dros nos, ac mae gwasanaethau trenau wedi eu heffeithio hefyd. Fe wnaeth y Swyddfa Dywydd gyhoeddi rhybuddion coch am dywydd garw yn ardaloedd Blaenau Gwent, Pen y Bont ar Ogwr, Caerffili, Caerdydd, Merthyr Tudful, Sir Fynwy, Nedd Port Talbot a Rhondda Cynon Taf ar gyfer bore Sul.

Roedd rhybudd oren am law trwm mewn grym hyd at 15:00 i rannau helaeth o Gymru, gyda disgwyl i 40mm o law i ddisgyn, a 120mm i ddisgyn ar dir uchel. Ymhlith safleoedd eraill sydd o dan ddŵr mae maes y Sioe Amaethyddol yn Llanelwedd ond does dim difrod i adeiladau gan eu bod ar dir uwch.

DARN DARLLEN 5

Cyfoeth Naturiol Cymru

Cynlluniwch beth i'w wneud mewn argyfwng

Cynlluniwch ble y gallech chi symud pobl, anifeiliaid anwes a phethau gwerthfawr i ddiogelwch. Rhaid i chi ystyried anghenion pawb ar eich eiddo a gwneud yn siŵr bod pawb yn gwybod beth yw'r cynllun dianc:

- efallai mai'r peth mwyaf diogel fyddai symud i ystafell i fyny'r grisiau - yn ddelfrydol gyda ffenestr a allai fod yn ffordd posibl o ddianc
- os ydych mewn islawr neu fyngalo, meddyliwch am ble arall y gallech symud i fod yn ddiogel
- meddyliwch ble y gallech symud eiddo - i fyny'r grisiau, ar ben darnau o ddodrefn neu yn eich car
- storiwch eitemau gwerthfawr neu sentimental mewn lleoliad uchel yn eich cartref drwy gydol y flwyddyn.

Lluniwch gynllun llifogydd

Lluniwch gynllun llifogydd fel eich bod chi, eich teulu, neu'ch gweithlu yn gwybod beth i'w wneud yn ystod llifogydd. Bydd hyn yn eich helpu i gynllunio beth i'w wneud gydag eitemau gwerthfawr, ble y byddech yn mynd, a phwy y mae angen i chi eu ffonio mewn argyfwng. Paratowch becyn llifogydd o eitemau hanfodol. Cadwch y pecyn o fewn cyrraedd rhag ofn y bydd angen i chi adael a gwnewch yn siŵr bod pobl yn gwybod ble i ddod o hyd iddo. Dylai hyn gynnwys:

- copïau o ddogfennau eich yswiriant cartref
- gwefrydd ffôn a phecyn batri
- rhestr o rifau ffôn pwysig e.e Floodline 0345 988 1188 / yr orsaf heddlu leol
- tortsh gyda batris sbâr
- radio – ar eich ffôn neu'n gweithio ar fatri
- dillad a blancedi cynnes a gwrth-ddŵr
- pecyn cymorth cyntaf a meddyginiaeth presgripsiwn
- potel o ddŵr a bwyd nad yw'n ddarfodus
- bwyd babanod ac eitemau gofal babanod
- bwyd ar gyfer anifeiliaid anwes
- menig rwber ac esgidiau glaw.